

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Examens (CvE) op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet CvE de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Examens.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
 - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
 - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
 - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 46 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 1 De graaf van Monte-Cristo

1 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van welke primaire hartstocht haat kan worden afgeleid: de droefheid 1
- de opvatting van Spinoza over haat: de wil tot verwijderen of vernietigen van de oorzaak buiten onszelf van de droefheid 1
- een uitleg op welke wijze deze opvatting in de inleiding te herkennen is 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Haat is volgens Spinoza een vorm van de primaire hartstocht droefheid, namelijk droefheid met het idee van een oorzaak buiten onszelf. Spinoza noemt haat in één adem met woede en minachting 1
- Volgens Spinoza wil degene die haat het gehate, een of andere oorzaak buiten onszelf van de droefheid, zowel verwijderen als vernietigen 1
- Dantès wil zijn vijanden helemaal vernietigen, hij schakelt ze met koele berekening uit. Dit komt overeen met wat haat volgens Spinoza inhoudt 1

2 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een argumentatie hoe Edmond Dantès volgens Spinoza zijn haat en woede had kunnen corrigeren of voorkomen: door redelijk inzicht 1
- het kennisniveau waarop haat en woede zijn te vinden: het laagste niveau, de empirische kennis 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Spinoza zou Dantès zijn haat en woede kunnen corrigeren door volgens de rede te werk te gaan. Door redelijk inzicht, het komen tot adequate kennis in plaats van kennis gebaseerd op empirie en verbeelding, verdwijnt de verwardheid en worden mensen als Dantès niet langer door emoties meegesleurd. Wie onder leiding van de rede leeft, zal haat met liefde en edelmoedigheid proberen te vergelden, zodat de haat uitdooft en in liefde overgaat 1
- De haat en woede van Dantès staan op het laagste kennisniveau, dat van de empirische werkelijkheid, dat is verbonden met verbeelding 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

3 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van de opvatting van Aristoteles over woede 1
- een argumentatie waaruit blijkt dat Aristoteles de woede van Achilles en diens wraak op Hector zou afkeuren omdat deze tezeer afwijkt van het juiste midden 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Aristoteles schrijft dat boosheid of woede weliswaar een genotvolle kant kennen (namelijk het vooruitzicht op wraak), maar pas prijzenswaardig zijn zolang ze het midden houden tussen bedaarheid en opvliegendheid. Mensen die op het juiste moment boos zijn, noemt hij bedaar 1
- Ik denk dat Aristoteles het gedrag van Achilles niet als het juiste midden beschouwt. Achilles is zeker niet bedaar, zoals blijkt uit zijn wraakzuchtige handelen ten opzichte van Hector. Als hij wel bedaar zou zijn geweest had hij de emotie niet overdreven en zelfs nog vergevingsgezind kunnen zijn. Nu doodt hij Hector en sleept hij ook nog diens lijk achter een strijdswagen aan 1

4 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van wat volgens Seneca kenmerkend is voor woede: tijdelijke waanzin / chaos of verwarring 1
- een argumentatie waarom woede volgens Seneca niet tot de menselijke natuur behoort: woede is niet redelijk 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Woede is volgens Seneca een vorm van tijdelijke waanzin, in essentie chaotisch en brengt de mens in verwarring. Als emoties als woede niet volkomen worden geneutraliseerd of buitengesloten door de rede, is de menselijke natuur uit balans 1
- De menselijke natuur is volgens Seneca ten diepste redelijk van aard. Pas wanneer de rede heerst, kan de menselijke ziel tot rust komen en gelukkig zijn. Dat kan alleen wanneer de rede de volledige heerschappij heeft over de emoties. Van woede heeft Seneca een grote afkeer omdat woede ons uit balans brengt. Hij beschouwt woede als een karakterfout. Woede behoort dus niet tot de menselijke natuur die, zoals gezegd, ten diepste redelijk van aard is en in balans 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 5

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een weergave van hoe de vier factoren die volgens Nussbaum een rol spelen bij emoties zijn te herkennen in de woede van Achilles: (per factor met juiste toepassing 1 scorepunt toekennen) 4
 - object: Hector
 - interpretatie: Hector is de moordenaar van Patroclus.
 - waarde: Patroclus is een vriend.
 - overtuiging: De moord op een vriend moet gewroken worden.
- een uitleg van de kritiek van Nussbaum op Seneca: volledige beheersing van de interpretatie waarop de emotie berust is onmogelijk en onwenselijk 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Nussbaum spelen bij emoties vier factoren een rol: emoties hebben een object, dat object interpreteren we op een bepaalde manier, in die interpretatie zijn overtuigingen in het geding en het object wordt als waardevol ervaren: (per factor met juiste toepassing 1 scorepunt toekennen) 4
 - Achilles is woedend op Hector (object).
 - omdat Hector Patroclus zou hebben vermoord (interpretatie).
 - Patroclus is een vriend van Achilles (waarde).
 - De moord op zijn vriend moet gewroken worden door Hector om te brengen (overtuiging).
- Volgens Nussbaum zien stoïcijnen als Seneca over het hoofd dat mensen kwetsbare en behoeftige wezens zijn die geraakt kunnen worden door wat er zich in de buitenwereld afspeelt. Volgens Nussbaum is het mogelijk noch wenselijk dat we onze emoties en de interpretatie waarop ze berusten volledig beheersen en onverschillig zijn ten aanzien van wat er om ons heen gebeurt. Evenmin zijn emoties windvlagen die ons omver blazen en waar we helemaal geen invloed op kunnen uitoefenen 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

6 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een argumentatie welke benadering het beste kan uitleggen dat emoties noodzakelijk zijn voor het leiden van een menswaardig bestaan 1
- een uitleg hoe vanuit de fysiologische benadering de emotie 'woede' begrepen kan worden: lichamelijke expressie 1
- een uitleg hoe vanuit de cognitivistische benadering de emotie 'woede' begrepen kan worden: beïnvloeding door de geest 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- De fysiologische benadering zet weliswaar aan tot actie maar die kan pas op een menswaardige manier worden vormgegeven vanuit de cognitivistische benadering. Zo geven we met onze woede blijk van engagement en betrokkenheid en kan de woede worden begrepen als oordeel dat het zin heeft om te vechten, dat er hoop is op het verbeteren van de situatie 1
- Woede is een basisemotie die we overal ter wereld tegenkomen. Niet alleen bij mensen, maar ook bij dieren. Woede is gemakkelijk in verband te brengen met vormen van lichamelijke expressie: gebalde vuisten of een vertrokken gezicht, maar ook door de stijging van de bloeddruk en het aanmaken van adrenaline. Zo kan woede vanuit de fysiologische opvatting begrepen worden 1
- Maar woede kan ook beheerst worden, bijvoorbeeld door haar te temperen en er een min of meer redelijke vorm aan te geven en te herkennen als een oordeel over de situatie waarin men zich bevindt. Zoals wordt gesteld vanuit de cognitivistische benadering van emoties kan de geest 'woede' dus beïnvloeden 1

Opmerking

Een argumentatie waarin de fysiologische benadering van emoties wordt gepresenteerd als beste benadering om de noodzakelijkheid van emoties voor een menswaardig bestaan mee uit te leggen kan, mits juist beargumenteerd, ook goed gerekend worden.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

7 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een argumentatie onder welke maatschappelijke omstandigheden wraak en geweld als uitingen van woede te rechtvaardigen zijn 1
- aan de hand van een ethische theorie: gevolgen-, plicht- of deugdethiek 1
- een argumentatie van welke grenzen voor maatschappelijk geweld vanuit de gekozen ethische theorie worden aangegeven 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Ik zie wel wat in de ‘thymos’ van Homerus en Plato. Hierin heeft woede een plaats binnen andere moreel geladen emoties zoals trots en moed en een gevoel voor rechtvaardigheid. Aan woede wordt dan een morele grens gesteld. Dit betekent dat je echt geraakt kunt worden door dingen die om je heen gebeuren. Maar om tot actie over te gaan en bijvoorbeeld iets te doen aan onrechtvaardige situaties als discriminatie moet de woede wel genormeerd worden om zinvol te kunnen blijven. Woede die zonder meer in gewelddadigheid wordt omgezet is niet te rechtvaardigen 1
- Volgens mij is er vanuit de deugdethiek een goede morele houding te ontwikkelen ten opzichte van woede. In deze ethiek moet met behulp van de rede een middenweg gekozen worden tussen uitersten als gelatenheid en opvliendheid 1
- De bedaardheid waar Aristoteles het over heeft, kan dan het juiste moment en de juiste mate van boosheid bepalen. Dit zou voor de grenzen van maatschappelijk geweld betekenen dat geweld vanuit onbedaarde boosheid zeker niet is toegestaan, maar dat men ook niet zomaar alles gelaten over zijn kant moet laten gaan 1

Opmerking

Een argumentatie vanuit een andere ethische theorie kan, mits juist beargumenteerd, ook goed gerekend worden.

Opgave 2 Boer zoekt vrouw

8 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

een uitleg van 'Boer zoekt Vrouw' als uiting van emocultuur aan de hand van de twee volgende kenmerken:

- onbezonnen heftige emoties (teken van oppervlakkigheid) 1
- voortdurend vragen naar hoe men zich voelt 1

voorbeeld van een goed antwoord:

'Boer zoekt Vrouw' zou als uiting van emocultuur beschouwd kunnen worden in zoverre:

- men zich liever laat meeslepen door hevige emoties (wat leidt tot oppervlakkigheid) dan dat men rustig en bezonnen ergens over nadenkt 1
- er voortdurend wordt gevraagd naar hoe men zich voelt 1

9 maximumscore 5

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg over de drie retorische middelen ethos, logos en pathos 3
- een argumentatie welk retorisch middel aansluit bij de boeren 1
- een argumentatie welk retorisch middel aansluit bij de vrouwen 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Aristoteles onderscheidt drie middelen in de retorica: ethos, logos en pathos: (per middel met juiste uitleg 1 scorepunt toekennen) 3
 - Ethos laat de betrouwbaarheid van het karakter zien
 - Bij logos gaat het om deugdelijke argumentatie en logische bewijzen
 - Pathos is heftige acute emotie
- Bij de mannen past ethos het meest omdat het hier gaat om een rustige emotie die tot uitdrukking zou kunnen komen in het zwijgen van de boeren 1
- Bij de vrouwen past pathos het meest. De programmamakers roepen effect op bij de kijkers door het monteren van 'stromen van gevoelens' van de vrouwen 1

Opmerking

Een andere toepassing van de retorische middelen op 'Boer zoekt Vrouw' moet ook goed gerekend worden, mits juist beargumenteerd.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

10 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- de belangrijkste succesfactor bij het oproepen van emoties volgens Quintilianus: als redenaar zelf ontroerd zijn 1
- een uitleg vanuit de retorica van Quintilianus van het succes van 'Boer zoekt Vrouw': het publiek neemt echte emoties waar waardoor het geraakt wordt 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Vanuit de retorica van Quintilianus is het, bij het oproepen van emoties bij het publiek, voor een redenaar het belangrijkste om zelf ontroerd te zijn en de emotie niet slechts oppervlakkig te simuleren of te veinzen: het publiek moet echte emotie waarnemen waardoor het geraakt wordt 1
- Vanuit de retorica van Quintilianus is het succes van 'Boer zoekt Vrouw' te verklaren door te stellen dat de programmamakers ook hier oprechte emoties inzetten in hun uitzendingen, namelijk die van de boeren en vrouwen, waardoor de kans het grootst is dat de kijker ontroerd of geëmotioneerd zal raken 1

11 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een standpunt ten aanzien van de stelling dat emoties cultureel bepaald zijn met bijpassende uitleg van reductionisme dan wel constructivisme 1
- een correcte toepassing van de stelling van Sapir en Whorf 1
- een correcte toepassing van 'wietsig lachen' 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Ik vind dat emoties cultureel bepaald zijn en dat maakt mij tot constructivist: emoties zijn sociale constructies die van cultuur tot cultuur van elkaar kunnen verschillen 1
- Emoties als sociale constructies worden uitgedrukt in taal en benoemd met woorden. Als er echter geen woord voor een emotie is dan zou dat kunnen betekenen, zoals Sapir en Whorf stellen, dat de emotie niet bestaat in die cultuur omdat de sociale constructie er niet is 1
- Het 'wietsig lachen' maakt dit ook duidelijk: als we in onze moedertaal geen woord voor 'wietsig lachen' kennen, zullen we de emotie zelf ook niet kennen 1

of

Vraag	Antwoord	Scores
	<ul style="list-style-type: none"> Ik vind dat emoties niet cultureel bepaald zijn en dat maakt mij tot reductionist: emoties kunnen worden herleid tot een biologische basis en zijn daarmee in principe voor iedereen hetzelfde 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Als we in onze moedertaal geen woord voor een emotie kennen dan betekent dat nog niet, zoals Sapir en Whorf stellen, dat we de daarmee corresponderende emotie niet kennen. Hooguit zullen mensen die het betreffende woord in hun moedertaal missen de emotie minder snel herkennen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Het 'wietsig lachen' maakt dit ook duidelijk: dit verwijst namelijk naar omstandigheden waarvan ik de emotie ken en kan benoemen, en dat geldt in principe voor iedereen. Wanneer je mensen uitlegt wat het inhoudt zullen ze de emotie herkennen 	1
12	maximumscore 3	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> een argumentatie waaruit blijkt dat er volgens Aristoteles onterecht sprake is van medelijden 	1
	<ul style="list-style-type: none"> aan de hand van twee van de vier elementen van medelijden volgens Aristoteles 	2
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> Volgens Aristoteles is er onterecht sprake van medelijden bij het wegsturen van de vrouwen in 'Boer zoekt Vrouw' omdat hier niet alle vier de elementen van medelijden aanwezig zijn 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Zo is er (twee van de volgende elementen): <ul style="list-style-type: none"> misschien wel een pijnlijke situatie, maar geen groot leed of onheil. Het is hier niet duidelijk of de vrouw in kwestie geen schuld heeft aan het feit dat ze wordt weggestuurd. Zolang je je niet aanmeldt voor het programma 'Boer zoekt Vrouw' had dit jou zelf niet kunnen overkomen. En misschien lijkt het wel alsof het wegsturen zich in de buurt afspeelt, maar hoogst waarschijnlijk ken je de mensen om wie het gaat helemaal niet en speelt het eigenlijk ver van je vandaan. 	2

Vraag	Antwoord	Scores
13	maximumscore 2	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een argumentatie waaruit blijkt dat er volgens Rousseau en Schopenhauer terecht sprake is van medelijden 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • aan de hand van de opvatting over medelijden van Rousseau en Schopenhauer 	1
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Volgens Rousseau en Schopenhauer zou er wel degelijk terecht sprake van medelijden kunnen zijn. De pijn die de weggestuurde vrouwen ervaren had immers ook mijn eigen pijn kunnen zijn 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Voor Rousseau en Schopenhauer telt vooral de gelijkwaardige kwetsbaarheid: de pijn van de ander is ook mijn pijn 	1
14	maximumscore 3	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg van het object van trots volgens Hume: het eigen ik 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg van de oorzaken van trots volgens Hume: iedere waardevolle eigenschap van onszelf of van ons bezit 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat Leporello volgens Hume onterecht trots is op zijn meester aan de hand van het object en de oorzaak van trots 	1
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Volgens Hume zijn we altijd trots op onszelf: het object van onze trots is altijd het eigen ik 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Maar de oorzaak van die trots kan volgens Hume niet alleen iedere waardevolle eigenschap van onszelf zijn, maar ook van alles wat op een of andere manier met ons verbonden is als bezit 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Leporello zou volgens Hume onterecht trots zijn op de veroveringen van zijn meester don Giovanni (oorzaak) omdat hij als knecht weliswaar verbonden is met zijn meester maar die niet bezit (als er al sprake is van bezit dan is dit eerder andersom en bezit de meester de knecht). Leporello kan dus niet trots zijn op zichzelf (object) 	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

15 maximumscore 4

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat don Giovanni de deugd fierheid volgens Aristoteles niet bezit: don Giovanni slaat door naar verwaandheid 1
- een uitleg aan de hand van twee toepasselijke typeringen van fierheid (per juiste typering 1 scorepunt toekennen) 2
- een uitleg aan de hand van tekst 1 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Aristoteles zou vinden dat don Giovanni de deugd fierheid niet bezit omdat hij het juiste midden niet vindt maar doorslaat naar verwaandheid 1
- Een fier mens bewijst anderen graag een dienst en gedraagt zich eenvoudig tegenover gewone mensen, maar don Giovanni maakt ook indruk op gewone vrouwen en gebruikt ze in plaats van hen een dienst te bewijzen 1
- Fiere mensen laat het koud of zij geprezen worden, maar don Giovanni laat wel een lijst van zijn veroveringen bijhouden 1
- De mateloosheid in het aantal veroveringen volgens tekst 1 duidt op het niet weten te vinden van het juiste midden 1

16 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van Plato's kritiek op de retorca: de retorca laat zich niet leiden door waarheid en rechtvaardigheid 1
- een uitleg waarom een vergelijkbare kritiek mogelijk is op don Giovanni: ook don Giovanni laat zich niet leiden door waarheid en rechtvaardigheid 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Plato is de retorca geen wetenschap en heeft het niets met de werkelijkheid te maken. Retorici geven niets om waarheid en rechtvaardigheid maar zijn enkel uit op eigen macht en gewin door middel van mooipraterij 1
- Don Giovanni verleidt zijn vrouwen ook door mooipraterij maar geeft evenmin om waarheid en rechtvaardigheid: hij is enkel uit op eigen macht en gewin in de vorm van het veroveren van vrouwen. Don Giovanni veinst oprechte liefde terwijl hij slechts aan het versieren en bedotten is 1

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste 10 kandidaten per school in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 3 juni naar Cito.

6 Bronvermeldingen

- foto blz. 2 Alexandre Dumas, De graaf van Monte-Cristo, feuilleton in 'Journal des débats',
1844-1846
- logo blz. 5 Voor gebruik van het BzV-logo, namens de KRO en Boer zoekt Vrouw-formateigenaar
FremantleMedia is toestemming verleend op 12 juli 2010
- teksten 1&2 Mozart, opera 'Don Giovanni', oktober 1787